

б) повышение уровня обоснованности управленческих решений, которые принимаются при управлении изменениями, вызванными колебаниями на валютном рынке.

Литература

1. Джонс Р. Биржевая игра. Сделай миллион – играя числами [Текст] / Р. Джонс. – М., 2001. – 145 с.
2. Никон С. Японские свечи: графический анализ финансовых рынков: [Текст] / С. Никон; пер. с англ. – М., 1998. – 217 с.
3. Швагер Дж. Технический анализ. Полный курс [Текст] / Дж. Швагер. – М., 2001. – 69 с.
4. Стровский Л.В. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: учебник [Текст] /Л.В. Стровский, С.К. Казанцев, Е.А. Паршина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 847 с.
5. Forexclub. Валютные риски [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.Forexclub.ua/currency-risks/>

338.242

*Вдовиченко Ю.В., к.е.н.,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

**РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В
КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Виникнення нових елементів і становлення управління корпорацією відбувалася поступово за еволюцією підходів щодо організації підприємницьких об'єднань, а з інформатизацією економічної діяльності цей процес пришвидшився. Тому для вивчення історичного розвитку корпоративного управління є доцільним розглянути розвиток корпоративних структур міжнародного бізнесу.

Проблематика формування історичних характеристик корпорацій та корпоративних об'єднань в міжнародному бізнесі широко висвітлена в працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких. С.В. Богачов, Г.В. Назарова, І.Л. Сазонець, О.В. Сазонець, Г.А. Семенов, А.В. Бандурін, Дж. Маркус.

Метою статті є розгляд періодів розвитку транснаціональних корпорацій та їх вплив на розвиток світової економіки в цілому

Кінець XIX – початок XX ст. характеризується як період масового вивозу капіталу з розвинених країн світу. Джерелом вивозу капіталу були монополії, які прагнули захопити сировинні джерела залежних країн, при цьому підсилюючи їх експлуатацію, будуючи на їхній території підприємства з переробки сировини, та вивозили з них прибутки, що склали значну частину національного доходу. В першу чергу вивіз капіталу здійснювався в економічно слабо – розвинені країни, тому що в результаті недостатності власних капіталів, низьких цін на землю і сировину, низького рівня заробітної плати робітників, норма прибутку там значно вище, ніж в країнах розвинутого капіталізму. На початку XX ст. від вивозу капіталу розвинені країни одержували щорічно 1,5-2 млрд. дол. прибутку.

Капітал вивозився в двох основних формах: підприємницький капітал (інвестиції в промисловість, сільське господарство, торгівлю) і позиковий капітал (позики окремим державам, містам, банкам, промисловим та іншим компаніям). Підприємницькі інвестиції, в свою чергу, поділялися на прямі вкладення, головним чином в акції промислових, торговельних, банківських підприємств, плантацій, що забезпечувало повне володіння або повний контроль над діяльністю даних підприємств, та портфельні, що формально не надавали їх власникам повноти володіння та контролю [8].

XX століття характеризується бурхливим розвитком великих компаній, як отримують назву транснаціональних. Ретроспективний погляд на досягнення ТНК дозволяє визначити декілька періодів їх розвитку та впливу на розвиток світової економіки в цілому.

Перший період символічно міг би бути обмежений 1900 і 1928 рр. Вибір таких меж обумовлений трьома факторами: по–перше, останні двадцять років XIX ст. були золотим часом для промислового розвитку майбутньої «Великої сімки», в яку в останній чверті XX ст. увійшли провідні держави світу, по–друге, майбутні ТНК увійшли в XX ст. з міцною фінансовою, технологічною і управлінською базою, по–третє, підготовка до Першої світової війни 1914-1918 рр. та власне військові дії відіграли значну роль в розвитку ТНК й істотно підсилили позиції провідних компаній сторін, що були учасниками війни, включаючи компанії сторони, що прогнала. Будь-яка спроба кваліфікувати цей період з погляду бізнесу неминуче приводить до фіксації відкриття двох стратегічних галузей виробництва, які сформувалися на початку сторіччя – автомобільної та авіаційної. Жорстке суперництво, що перетворило ситуацію на

нафтовому ринку до відкритого зіткнення між нафтовими компаніями, починаючи з 1918 р. і практично до початку депресії 1929 року, завершилося поділом нафтового ринку між «сімома сестрами» – провідними ТНК, які наприкінці 1920 року почали контролювати світовий нафтовий ринок без будь-яких серйозних обмежень аж до енергетичної кризи 1973-1979 рр. [7, 2]. Другий період охоплює час з 1929 по 1945 рр. і включає економічні реформи Президента Ф. Рузвельта та характеризується прискоренням промислового розвитку в США, Німеччині, Японії, СРСР і деяких інших країнах, викликаним спочатку загрозою, а потім розгортанням Другої світової війни. Сама війна велася не тільки на полях битв, але і в лабораторіях, конструкторських бюро, цехах заводів, власниками яких були державні і приватні компанії.

Це був специфічний період у розвитку ТНК принаймні з двох причин. По-перше, прийшов час унікальних технологічних проривів, а по-друге утворилася нова система регулювання фондового ринку США, сформована на основі фінансового законодавства, розробленого і прийнятого конгресом США в результаті зусиль адміністрації президента Ф. Рузвельта. Цей період розвитку ТНК забезпечив акумуляцію трудових, технологічних й управлінських ресурсів для величезного стрибка до недосяжних раніше можливостей в другій половині століття.

Третій період продовжувався з 1946 по 1972 рр. та включав не тільки відновлення світової економіки після Другої світової війни, але й історичне вирішення у середині 1960-х рр. найбільш складної соціальної проблеми – забезпечення гарантованих прийнятних стандартів нижнього рівня якості життя населення в групі провідних західних країн. Такий результат став можливим завдяки акумуляції фінансового капіталу на державному рівні та раціональній взаємодії бізнесу і держави. У технологічній сфері основа для подальшого розвитку є розвиток інформаційних технологій [7].

Четвертий період мав місце з 1973 по 1985 рр. та охопив часи енергетичної кризи й ліквідації її наслідків, перебудови відносин між Північчю і Півднем, часткового перерозподілу ринку між нафтовими компаніями країн-членів ОПЕК і західними нафтогазовими компаніями, першого, але дуже ефективного використання боргів Півдня як чутливого політичного інструменту.

Значний прогрес у розвитку комп'ютерних технологій, їх виробництві і продажах уможливив формування нової групи ТНК, що виробляє комп'ютери, програмні продукти й розподіляє інформаційні технології по всьому світу. Будучи орієнтованими на свій очевидний успіх і перевагу, провідні ТНК вступили в п'ятий період свого розвитку, який несподівано став, можливо, самим суперечливим впродовж всього століття [1, 7, 2].

П'ятий період розвитку провідних ТНК та їх трансформація в глобальні компанії почався приблизно у 1985 р. його ж завершення можна умовно датувати 2000 р., та реально він ще продовжується. Принаймні, три ознаки характерні для цього періоду. По-перше, інформаційні технології розповсюджувалися так швидко, що їх вплив на розвиток породив ідею так званого Метакапіталізму, що включає появу глобальних компаній. По-друге, значні зміни на політичній карті світу призвели до виникнення нових можливостей для глобальних компаній в розповсюдженні їх діяльності на територіях Східної та Південної Європи, а також на територіях країн СНД. По-третє, світова фінансова система, сконструйована й розгорнута відразу після Другої світової війни, прийшла в непридатність через «перегрів», який викликаний діями ТНК та багатьма іншими компаніями на фондовому ринку.

Шостий період розвитку ТНК почався з 2000 року і продовжується сьогодні. Він є складніший за попередні та характеризується наступними ознаками. По-перше, посилилась важливість інформаційних технологій та вплив на міжнародний бізнес інформаційних корпорацій. По-друге, посилились роль та значення локальних військових конфліктів у вирішенні геоекономічних задач та реалізації економічної політики транснаціональних корпорацій. По-третє, найвагомішою складовою діяльності ТНК стала реалізація транзитних можливостей держави відповідно до економічних стратегій ТНК. По-четверте, економічна стратегія будь-якої транснаціональної компанії формується з урахуванням енергетичної складової забезпечення розвитку свого бізнесу, його інфраструктури та енергетичної ситуації в тому регіоні світу, де ведеться бізнес. По-п'яте, економічна стратегія ТНК розробляється та реалізується в умовах міжнародних економічних війн між державами та регіональними угрупованнями. По-шосте, основними формами та інструментами конкурентної боротьби перестають бути операції на товарних ринках, ринках послуг, фінансових ринках. Боротьба з конкурентами проявляється в злиттях та поглинаннях, формується специфічний світовий ринок злиттів та поглинань, які стають формами розширення бізнесу та проникнення на ринки інших країн.

Таким чином, шостий період можна охарактеризувати як етап перетворення транснаціональних корпорацій в глобальні компанії, та значного посилення їх впливу на формування світової політики, що не тільки значною мірою, загострює глобальні проблеми людства, але й формує нові інструменти для вирішення питань цивілізаційного розвитку.

Піднесення новітніх інформаційних технологій значним чином вплинуло на всі сфери світової економіки та призвело до еволюції корпоративних структур міжнародного бізнесу. У 2000 р. в Окінаві члени великої вісімки прийняли Хартію глобального інформаційного суспільства. У цьому документі були сформульовані принципи переходу до інформаційного суспільства. Цей перехід дозволить економікам різних країн та суспільству в цілому перейти до постіндустріальної моделі впорядкування світу. Учасники Великої вісімки вважають, що інформаційне суспільство – це таке суспільство, у якому виробництво і споживання є найважливішим видом діяльності, а електронна інформація – найбільш значимим ресурсом, нові інформаційно-комунікаційні технології стають базовими технологіями, а інформаційне середовище поряд із соціальним і екологічним – новим середовищем [5].

Поява та розвиток корпоративної моделі управління проходила під патронатом еволюційного вектору підприємницьких структур та їх об'єднань. Елементи корпоративного утворення проявилися у повній мірі вже під час широкого використання командитного товариства, яке передбачало відсутність юридичної особи ще в XII столітті. В той же час усі складові корпоративної структури відзеркалилися при появі акціонерного товариства, яке стало довершеною формою підприємницьких об'єднань. Перші акціонерні товариства виникли в XVII столітті, приблизно у 20-х роках XIX століття акціонерне товариство стало основною формою підприємницьких об'єднань в США та Англії. Етапи виникнення елементів корпорації узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація історичних періодів формування міжнародних корпорацій

	Поява	Юридичний статус	Обмежена відповідальність	Централізоване управління	Вільна передача акцій
Прості і повні товариства (не юридичні особи)	VIII–VI до н.е./ Стародавня Греція	«–»	«–»	«–»	«–»
Прості і повні товариства (не юридичні особи) («societies»).	VI – V ст. до н.е. Стародавній Рим	частково	«–»	«–»	«–»
Командитні товариства (не юридичні особи)	976 г./ Венеція/	«–»	частково	частково	«–»
Повні товариства (юридичні особи)	Новий час/ Західна Європа/ початок XVIII століття	«+»	«–»	«+»	«+»
Командитні товариства (юридичні особи)	Новий час/ Західна Європа/ початок XVIII століття	«+»	частково	частково	«+»
Товариство з обмеженою відповідальністю	1892 р./ Німеччина	«+»	«+»	«+»	«–»
Акціонерні товариства (корпорації)	XVII ст./ Західна Європа/ початок XIX століття	«+»	«+»	«+»	«+»
Транснаціональні компанії	Початок XX ст./ США	«+»	«+»	«+»	«+»
Глобальні компанії	Кінець XX ст.	«+»	«+»	«+»	«+»

Для того, щоб визначити відмінності між підприємницькими об'єднаннями, необхідно визначити ознаки за якими їх можна класифікувати. Класифікація повинна містити ознаки як історичної приналежності, так і наявність володіння та розпорядження майновими правами, й можливість залучення до управління інвестиційно зацікавлених осіб. Історичні ознаки корпорацій повинні об'єднати показники, які було сформовано за декілька століть розвитку корпоративних підприємств та форм економічної діяльності.

Пропонується використання наступної системи ознак:

1. Наявність єдиної мети (загального інтересу). Майно. В підприємницьких об'єднаннях майно в тій чи іншій мірі відособлено від учасників об'єднання.

2. Відповідальність учасників об'єднань. В процесі розвитку підприємницьких об'єднань загальна відповідальність учасників об'єднань трансформується у відповідальність об'єднань за своїми зобов'язаннями.

3. Поділ учасників об'єднань. Також при еволюції підприємницьких об'єднань загальні справи його учасників переходять в особисті справи об'єднання, відмінні від справ учасників.

4. Управління. Якщо в простих формах підприємницьких об'єднань учасники управляють ними, то в вищих формах управління передається окремій категорії управлінців.

5. Залежність управління підприємницькими об'єднаннями від волі їх членів. В простих формах об'єднання це полягало лише в необхідності узгодження волі певних учасників з волею інших учасників, тоді як у вищих формах об'єднань – це реалізація управлінських рішень через самостійну організацію – об'єднання, воля якого не схожа з волею учасників об'єднання.

Отже, виходячи з проведеної класифікації можна стверджувати, що поява перших корпорацій характеризується такими етапами: створення перших товариств, виникнення принципу обмеженої відповідальності, розвиток принципів корпоративного управління, поява товариства з обмеженою відповідальністю, створення інтегрованих корпоративних структур.

Доведено, що міжнародні компанії виникли як відповідь на економічні вимоги суспільства і стали слідством укрупнення існуючих підприємницьких об'єднань в результаті делегування функцій управління від власників найманим керівником. Поява корпорацій пов'язана з утворенням акціонерної форми власності, при якій відбувається відділення власника від важелів управління створюваної компанії. Майновий внесок, єдина вимога що пред'являється до акціонера. Розвиток новітніх інформаційних технологій значним чином вплинуло на всі сфери світової економіки та призвело до еволюції корпоративних структур міжнародного бізнесу.

Література

1. Богачев С.В. Исторические аспекты развития акционерных обществ / С.В.Богачев // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины.: Сб. науч. тр. – ИЭП НАН Украины.–Донецк. – 2001.– Т.1. – 330 с.
2. Вдовиченко Ю.В. Корпоративне управління / Ю.В. Вдовиченко, І. Л. Сазонець, П.І. Сокурченко. – Навчальний посібник з грифом Міністерства освіти і науки України. – Донецьк: ТОВ «Юго – Восток, Лтд», 2008. – 372с.
3. Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями: Монографія. / Г. В. Назарова . – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 420 с.
4. Сазонець І. Л. Інвестування: корпоративний аспект. / І. Л. Сазонець, О. М. Сазонець. – Дніпропетровськ: ДАУБП.– 1999. – 106 с.
5. Сазонець О.М. Інформаційна складова глобальних економічних процесів / О.М. Сазонець – Донецьк: Юго-Восток.– 2007. – 360 с.
6. Сазонець О.М. Розвиток світового господарства та глобальні інформаційні системи / О.М. Сазонець – Донецьк: Юго-Восток. – 2010. – 289 с.
7. Субботин А. К. Границы рынка глобальных компаний. / А. К. Субботин – М.: Урис, 2003.– 367 с.
8. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін.– К.: Таксон, 2001.– 304 с.

338.97

*Маркович І.Б., аспірант,
Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя*

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ, ПЕРСПЕКТИВ ТА РИЗИКІВ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ МАШИНОБУДУВАННЯ

Серед галузей економіки, які можна вважати рушійними силами та основою суспільного прогресу, однією з найбільш важливих є промисловість. Характер та інтенсивність створення і вдосконалення засобів виробництва, забезпечення машинною продукцією всіх інших галузей економіки вносить суттєві якісні зміни в процес економічного відтворення, прискорюючи темпи науково – технічного прогресу, підвищуючи рівень продуктивності праці і, відповідно, ефективність соціально – економічного розвитку країни.

Визначення особливостей досліджуваної галузі, перспектив та загроз її розвитку є базовим для подальшої розробки стратегій поведінки підприємств на ринку, оскільки дозволяє формувати уявлення